

Lövplattmask (*Obama nungara*). Foto: Piter Kehoma Boll. Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

KÖTTÄTANDE PLATTMASKAR

De köttätande plattmaskarna är exempel på hur en art kan gå från att vara okänd till att bli invasiv. Den enkla förklaringen ligger i bristen på naturliga fiender och tillgång till rikligt med föda, som i det här fallet daggmaskar. I Europa saknar plattmasken naturliga fiender, vilket ger den fritt spelrum att sprida sig.

Daggmaskarna är hotade

Det finns två olika sorters plattmaskar som är på väg att etablera sig i Europa och även ta sig in i Sverige. Den ena heter Nyzeeländsk plattmask (*Arthurdendylus triangulatus*) och den andra som nyligen har fått namnet Lövplattmask (*Obama nungara*). Båda arterna är köttätare och livnär sig främst på vanliga daggmaskar, men deras meny kan även inkludera små snäckor och sniglar. Ingen av dessa båda arter har några naturliga fiender i Sverige. De är dessutom lätt giftiga med bitter smak vilket medför att få rovdjur vill äta dem. Plattmaskarna (framför allt *O. nungara*) har dessutom visat sig kunna bli väldigt invasiva där de dykt upp utanför sitt naturliga upptagningsområde.

Var gömmer sig plattmaskarna?

Plattmaskarna är mest aktiva efter skymningen, då kan de synas ovanpå jord eller på material som ligger på marken. Under den ljusa delen av dygnet gömmer de sig oftast under exempelvis löv, stenar, grenar och växter i trädgården. De skulle med all säkerhet trivas bra i komposten. De sprids oavsiktligt via växtmaterial, då de

ÅTGÄRDER VID FYND

1. **Dokumentera** plattmasken genom att fotografera den i bra ljus. Ta bilder från flera håll.
2. **Rapportera in** fyndet på www.invasivaarter.nu och till närmaste länsstyrelse.
3. Vid osäkerhet på om det är en plattmask – kontakta Länsstyrelsen för expertutlåtande.
4. **Döda individen** – vänta inte på eventuellt svar från Länsstyrelsen.

Plattmaskar dödas genom frysning eller kokning. Samla upp dem i en burk, använd handskar eftersom deras slem kan irritera huden. Frys minst ett dygn eller håll kokande vatten i burken. Klipp inte itu plattmaskarna, de kan överleva det och leva vidare.

gömmar sig i och under krukor som växter levereras i. I trädgården lever de främst på jorden skyddade av löst material eller låga växter. De kan gå ner till 10 centimeter i jorden för att jaga daggmaskar.

Vad kan jag göra för att undvika spridning?

Som alltid gäller det att vara noggrann och riskmedveten när nya växter inhandlas. Speciellt växter som kommer från andra länder. Undersök växten och krukans noga redan i butiken. Leta inte bara efter plattmaskar utan alla typer av skadegörare. Fråga om det är något som du inte känner igen. När du kommer hem med växten så placeras den i ett större kar av något slag. Lämpligt är en större plastbalja. Låt växten stå där minst 24 timmar och helst 14 dagar. Under 14 dagar hinner många gömda ägg kläckas. Vattna och sköt växten som en krukväxt. Undersök växten och området i karet dagligen vid olika tidpunkter, både när det är ljus och mörkt. Vid planteringen undersöks jordklumpen extra noga. Syns något som liknar ägg kläms dessa sönder. Om det är långtidsverkande näring (är också små runda kulor i jorden) så blir förlusten att näringen frigörs snabbare än tänkt. En liten förlust i förhållande till vad en ny skadegörare kan ställa till med i trädgården. Alternativet till att låta växten stå en längre tid är att varmvattenbehandla jordklumpen. Sänk hela jordklumpen upp och ner i ett 42 gradigt vattenbad. När jordtermomentern eller stektermometern som placeras i mitten av jordklumpen visar 40 grader låter man jordklumpen stå i vattenbadet i 15 minuter. Se till att hela jordklumpen är under vattenytan.

Vilka problem kan plattmaskarna skapa i Sverige?

Exakt vad som kan hända vet ingen just nu (2026). För det finns dåligt med uppgifter om hur snabbt de skulle kunna föröka sig i Sverige och hur mycket kyla de tål. Men risken är väldigt stor att de kan skapa stora problem. För det är små skillnader mellan klimatet i Frankrike och i södra Sverige. I takt med att klimatet förändras blir det mer passande för plattmaskarna. Det som är säkert är att de kan övervintra på frosthfria platser och att de har förmåga att fortplanta sig i Sverige. När mördarsnigeln kom in i Sverige visste man ungefär lika lite om den. Och vad som hände vet vi nu.

Problemen som plattmasken kan ställa till med är betydligt mycket större än vad snigeln ställer till med. För vi en invasion av plattmaskar kan daggmaskarna minska i antal. I Storbritannien har man sett en 20 procents minskning av daggmaskbeståndet i vissa områden på grund av plattmaskar. Det i sin tur kommer leda till att strukturen i jorden blir sämre och förmultningen av växtmaterial går långsammare. Resultatet blir att växter både i naturen och i våra trädgårdar får svårare att klara sig. En stor del av vår biologiska mångfald är hotad,

VAD GÖR MYNDIGHETER OCH VÄXTIMPORTÖRER?

- Från den 7 januari 2025 är det förbjudet att avsiktligt hålla lövplattmaskar, att låta dem växa, att överlåta eller utbyta dem, samt släppa ut i miljön. Individer av arten ska avlivas om de hittas, och eftersökningar ska ske för att säkerställa att inga ytterligare levande individer finns. Från och med februari 2027 kommer arten vara förbjuden i resten av EU.
- Allt växtmaterial som kommer från Europa och som levereras med jord ska kontrolleras av den som importerar växter. Frön, sticklingar, lökar och barrotat material som levereras utan jord behöver inte kontrolleras. Växtmaterial som drivits upp från start (frö eller stickling) i Sverige, i svensk jord behöver inte kontrolleras förutsatt att den som driver upp växterna inte också importerar material. Observera att "Svenskodlat" kan innebära att växten importerats som pluggplanta och drivits upp till "säljklar" växt i Sverige. Dessa växter faller inom kategorin "importerat växtmaterial". Större växtimportörer granskar alla importerade växtpartier. Och vid minsta osäkerhet värme- eller kylbehandlas växtpartierna.
- Ansvarig myndighet att ta fram riktlinjer vid större utbrott är Naturvårdsverket, <https://www.naturvardsverket.se/>.

och ur ett yrkesmässigt perspektiv står även betydande ekonomiska värden på spel.

Utseende

De båda plattmaskarna är mycket större än våra inhemska plattmaskar. Så hittar man unga individer som inte är fullvuxna kan det finnas svårigheter att skilja dem från våra inhemska plattmaskar.

Den nyzeeländska plattmasken kan som vuxen sträcka ut sig till 200 millimeter och bli 10–17 millimeter bred. Masken är cirka 5 millimeter tjock. Kroppen ser ut som en platt rem som är spetsig i båda ändarna. Färgen är oftast mörkare brun eller leverbrun. Runt om syns en beige rand, samma färg som undersidan som är beige med gråa fläckar. Fram och bak på plattmasken syns en rosa nyansskillnad och en rad med mörka ögon på båda sidorna. Plattmasken är ofta täckt med smuts och jord. Vid beröring känns den klibbig. Äggkokongen är 4–8 millimeter stor och oval med en blänkande yta, ofta svart. Äggen läggs en och en. Varje ägg innehåller flera nya individer.

Figur 1. Obama nungara vuxen individ med ägg. Varje ägg innehåller flera individer. (Foto: Jean-Lou Justine, Leigh Winsor, Delphine Gey, Pierre Gros, Jessica Thévenot. Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

Figur 2. Vuxenindivid av nyzeeländsk plattmask. Foto: Stephen James McWilliam. Wikimedia Commons, CC BY 4.0.

Figur 3. Här syns de rosa nyansskillnaderna fram och bak på nya-zeeländska plattmasken. Plattmasken kryper fram med den spetsiga delen först. Foto: Flickr user Rae's. Wikimedia Commons, CC BY 2.0.

Figur 4. Här syns de mörka prickarna i nederkant runt plattmasken Obama nungara. Foto: Jean-Lou Justine, Leigh Winsor, Delphine Gey, Pierre Gros, Jessica Thévenot. Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

Figur 5. Obama nungara med ett nylagt ägg. Varje ägg innehåller flera nya individer. Foto: Jean-Lou Justine, Leigh Winsor, Delphine Gey, Pierre Gros, Jessica Thévenot. Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

Figur 6. En daggmask fångad av Obama nungara. Foto: Jean-Lou Justine, Leigh Winsor, Delphine Gey, Pierre Gros, Jessica Thévenot. Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

Lövplattmasken kan som vuxen sträcka ut sig till 70 millimeter längd och bli 5 millimeter bred. Den har en tjocklek på cirka 2 millimeter. Färgen är beige till mörkt brun på ovensidan med längsgående svarta streck. Det förekommer svarta individer. Undersidan är beige, ibland med gråa inslag. I nederkant runt plattmasken syns mörka ögonliknande prickar. Plattmasken är ofta täckt med smuts och jord. Vid beröring känns den klibbig. Äggkokongen är 5 millimeter stor och klarröd från början för att sedan mörkna och bli mörkbrun. Äggen läggs en och en. Varje ägg innehåller flera individer.

Ursprung och spridning

Nyzeeländska plattmasken (*Arthurdendylus triangulatus*) lever naturligt på Nya Zeeland. Den upptäcktes 1965 i Storbritannien och är nu etablerad och invasiv där och på Irland. Man har hittat den i växthus på Island. Arten antas kunna etablera sig i Europa och de södra delarna av Skandinavien.

Lövplattmask (*Obama nungara*) har hittats i Frankrike, Guernsey (Storbritannien), Portugal inklusive Madeira och Azorerna, Schweiz, Nederländerna, Österrike, Belgien, Irland, Slovakien, Italien och Spanien. Den verkar vara mest spridd i Frankrike. Frankrike är också det land som eftersökt och studerat arten mest. Där är den främst spridd utmed kusterna även om den också finns i de centrala delarna av landet. Hösten 2024, hittades masken i offentliga planteringar i södra Sverige och i Enköping. Hit har den liftat med jord och växtmaterial som hade sitt ursprung i en tysk plantskola. Under 2025 hittades lövplattmasken i många importerade växtpartier från olika länder och plantskolor.

O. nungara kommer ursprungligen från Argentina eller Brasilien. Arten upptäcktes första gången i Italien 2012 men gick då under namnet *Obama marmorata*. I Sydamerika lever den naturligt och är relativt okänd. Det var först när plattmasken dök upp i Frankrike 2015–2016

som man började intressera sig för den. Där visade den sig vara invasiv. Efter noggranna studier av individerna kunde man konstatera att de inte var av samma art som *O. marmorata*. Därför fick de ett eget namn, *Obama nungara*. Denna art tros härstamma från en specifik klon i Argentina. Den har etablerat sig i Europa och antas kunna etablera sig i södra Skandinavien, vilket innefattar Skåne, Blekinge och Halland. Det har ännu inte gjorts några studier på hur den påverkat daggmaskbeståndet i franska trädgårdar.

Webblänkar

Jordbruksverket

<https://jordbruksverket.se/vaxter/handel-och-resor/vaxtpass-sparbarhet-och-andra-atgarder-mot-vaxtskadeagore-inom-sverige-och-eu>

Länsstyrelsen

<https://www.lansstyrelsen.se/skane/djur/invasiva-frammande-arter/lovplattmask-obama-nungara.html>

Naturvårdsverket

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/invasiva-frammande-arter/forbudna-invasiva-frammande-arter/eu-listade-etablerade-arter/lovplattmask-obama-nungara/>

Riksförbundet Svensk Trädgård

<https://svensktradgard.se/produktidor/faktablad/faktablad-37/>

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), artfakta

<https://artfakta.se/taxa/6011980/information>

<https://artfakta.se/taxa/6331711/information>

Buglife

<https://www.buglife.org.uk/bugs/bug-directory/new-zealand-flatworm/>

EPP0 Global Database

<https://gd.eppo.int/reporting/article-3119>

Global Biodiversity Information Facility

<https://www.gbif.org/species/8701771>

Royal Horticultural Society (RHS)

<https://www.rhs.org.uk/biodiversity/non-native-flatworms>

Fritidsodlingens Riksorganisation
Gustavlundsvägen 141, 167 51 Bromma,
Telefon 08-556 930 81, växel 08-556 930 80
www.for.se

© 2024 (rev. 2026) FOR informationsblad
– Köttätande plattmaskar

Text: Henrik Bodin
Om någon länk slutar fungera, kontakta radgivning@for.se